

**Adami Tanneri E Societate Iesv, S. Theologiæ D. Et In
Academia Ingolstad. Professoris, Theologiæ Scholasticæ
Tomus ...**

Cum triplici Indice

De Fide, Spe, Charitate, Iustitia, Religione, caeterisq[ue] virtutibus [et]
vitijs: ac varijs hominum statibus. Secvndæ Secvndæ S. Thomæ
Aqvinatis Respondens

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1627

VIII. Quid restituendum à beneficiarijs, propter bona Ecclesiastica male
administrata, vel expensa.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72877](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72877)

norabili damno Ecclesiarum administrantur, & superflua à Beneficiario impendantur, non in luxum, & vsus superfluos, sed ad pias causas, prout sub mortali tenentur, vt dicemus. Atque ita etiam in specie notantur Nauarrus, Caietanus, Angles, Lopez, Sa locis citatis. Plura post S. Thomam cit. quodlib. 9. a. 15. Gabriel 4. dist. 15. q. 8. Maior dist. 34. q. 4. Adrianus, Lopez, & citati.

210

De pensionibus autem, quæ sunt iura percipiendi fructus ex alieno beneficio, videri potest Toletus lib. 5. cap. 82. & 83. Azor tom. 2. lib. 8. à cap. 5. vsque ad 13. inclusiue, Lessius lib. 2. cap. 34. dub. 37. & 38, qui ait vniuersum penè ius pensionum constare consuetudine. Et quamuis iure communi pensionem constituere, ex veriori, ad solum Pontificem spectet; ex aliquorum tamen sententia, supposita rationabili causa, conceditur hoc ius etiam Episcopis. De qua re consulenda est praxis. Plura de hac materia dicemus tom. 4. de Ordine. De restitutione autem facienda ppter Simoniam, & omittas horas Canonicas, dicitur infra commodius de Simonia, & horis.

DVBIUM VIII.

Quid restituendum à Beneficiarijs propter beneficiorum bona male administrata, vel expensa, donatione, testamento &c. Et an sint Domini omnium reddituum Ecclesiasticorum.

Ad s. Thomas 2. 2. q. 62.

211

ASSERTIO I. Beneficiarius bona Ecclesiastica immobilia damnificans, aut destruens, vel male dissipans, tenetur ad restitutionem. Ita Nauarrus cap. 25. n. 124. ex communi. Probat quia satis constat, eiusmodi bonorum dominium non esse penes Beneficiarium, quicquid dixerit Sarmientus part. 4. de redditibus Ecclesiasticis, cap. 7. Sed aut penes ipsam cuiusque Ecclesiæ communitatem, siue cœtum Ecclesiasticorum, iuxta Caietanum q. 43. a. 8. Lessium cap. 4. dub. 7. aut potius penes solum Deum, & Christum Dominum, iuxta Maiorem 4. dist. 14. q. 16. Nauarrum q. 1. de redditibus Ecclesiasticis. monit. 40. & in cap. Non liceat §. 9. n. 8. Azorium tom. 2. lib. 6. cap. 1. q. 4. conformiter Institutionibus, de rerum diuisione §. vniuersitatis, & l. ff. eodem, vt etiam docuimus supra q. 1. dub. 3. n. 49.

212

ASSERTIO II. Idem sentiendum est, de vasis, seu utensilibus Ecclesiæ; quæ videlicet aut Ecclesiæ, aut domui, seu ipsi beneficio, bonisue immobilibus eiusdem annexa sunt; non quæ ipse Beneficiarius sibi ex proprio stipendio comparauit. Ita ex communi Syluester V. Alienatio, iuxta authenticam præterea, de sacrosanctis Ecclesijs, Valentia q. 3. punct. 7. alijque. Quia & hæc accensentur quasi immobilibus. Vnde neutra possunt, nisi certis de causis, certa que forma alienari. De quo Syluester loco

cit. & Concilium Tridentinum sess. 25. cap. 11. de Reform.

ASSERTIO III. Tametsi Clerici etiam inusu bonorum patrimonialium, aut quasi patrimonialium; sicut & alij seculares in usu rerum suarum, variè peccare possint, vt per prodigalitate, immisericordiam, iuxta S. Thomam quæstione 85. art. 7. tamen quia eorum veri sunt domini, non tenentur ratione talis abusus ad vllam restitutionem. Ita ex communi Maior 4. distinct. 24. quæstione 17. Nauarrus cap. 17. Manual. numero 94. & quæstione 1. de redditibus Ecclesiasticis, monit. 29. & 32. Couarruias in cap. Cum in officijs numero 2. Molina tract. 2. disput. 144. Suarez tom. 3. disput. 86. sect. 3. Lessius cap. 4. numero 39. etiam nonnulli antiquiores inferius citandi absolute negent, Ecclesiasticos esse dominos bonorum & proventuum Ecclesiasticorum.

Eiusmodi verò bona, præter ea, quæ Clerici seculari titulo acquisierunt, sunt illa, quæ dantur particulatim propter certa ministeria etiam Ecclesiastica, v. g. pro missa celebranda, pro administrandis Sacramentis. Item, quæ ex sua conuenienti alioquin sustentatione sibi subtrahunt, vt ex communi Nauarrus, & alij citati. Et generatim omnia, quæ ad suam sustentationem necessaria, Clericus propriè accipit ratione officij, per modum debiti stipendij: dignus est enim operarius mercede sua, eiusque vsque dominium acquirit, vt rectè Valentia, & alij, & satis aperte tradit S. Thomas citatus, & colligitur ex causa 12. quæst. 2.

ASSERTIO IV. Etsi multo probabilius, imò speculative, & ex proprijs principijs rem diudicando, vnicè verum videtur, beneficiarios non habere dominium proventuum Ecclesiasticorum, qui ipsam ad statum, quam ad sustentationem, omnibus spectatis, superflui sunt; adeoque teneri ea ex iustitia pauperibus, alijsue pijs operibus applicare, & cum in vsu malos, vanos, aut superfluos eiusmodi bona expenderint, obligari ad restitutionem pauperibus, aut in alias pias causas faciendam: practicè tamen, & ex principijs saltem extrinsecis probabile est, eos hac obligatione non teneri.

Secunda pars assertionis satis patet ex eo, quod non pauci Doctores ita sentiunt, vt Adrianus in 4. quæstione 12. Gerson in moralibus tit. de avaritia, Sotus lib. 1. quæstione 4. art. 3. Driedo lib. 2. de libertate Christiana cap. 3. Couarruias in cap. Cum in officijs numero 3. Ioannes Arboreus in Theosophia part. 1. cap. 25. Aragonius quæstione 86. art. 2. Valentia disp. 10. quæstione 3. punct. 7. Azor tom. 2. lib. 7. cap. 8. quæstione 1. Henriquez lib. 10. cap. 3. Molina disput. 144. Lessius cap. 4. dub. 6. pluresque alij. Et fauet non nihil Ius canonicum, cum ait, Clericos, si non resident, aut officia non obeant, fructus suos non facere, eorum dominium non acquirere &c. vt videre est cap. vnic. de Clerico non residente, & in Tridentino sess. 22. cap. 3. de reformat. & sess. 23. cap. 1. Significat ergo Canones, si officium faciant, fieri Dominos &c. Sed hæc facile explicantur iuxta priorem assertionem, de fructibus officio respondentibus.

Prima

216 Prima pars assertionis probatur primo auctoritate Doctorum, tam Canonistarum, quam Theologorum antiquorum fere omnium, præter recentiores non paucos. Etenim hanc sententiam esse communem Canonistarum, fatetur Valentia, & Nauarrus lib. de redditibus q. 1. n. 3. asserit, nullum antiquorum Canonistarum, etiam aduersario fatente, contrarium audire voluisse. Lessius quoque n. 42. fatetur, esse omnium penè Canonistarum. E quibus etiam in specie à Nauarro p. 2. monit. 7. n. 1. citantur Innocentius, Felinus, Ioannes Andreae, Ancharanus, Archidiaconus, & alij.

217 Ex Theologis idem docent & à Nauarro in eandem sententiam citantur Alensis 3. p. q. 36. memb. 5. a. 2. Richardus 4. dist. 45. art. 3. q. 1. Paludanus 4. dist. 24. q. 3. a. 3. Antoninus 3. part. tit. 15. cap. 1. §. 19. & 2. part. tit. 2. cap. 2. §. ultimo, Gabriel 4. dist. 15. q. 8. Maior dist. 24. q. 17. Petrus Sotus Infit. sacerdotum part. 2. lect. 3. Michaël Medina lib. 7. de reecta fide cap. 21. Quos omnes etiam citat Valentia, & citatos sequitur Nauarrus ibidem n. 8. & q. 2. monit. 7. n. 1. & apud eundem Aluarus Pelagius lib. 2. de planctu Ecclesiæ cap. 28. Summa Angelica & Pisana, item Franciscus Turrianus in epist. ad Episcopum Laodicensem, quam recitat idem Nauarrus in fine tractat. de reddit. Eccles. quibus adde Gandauensem quodlib. 8. q. 15. citatum à Maiore ibid.

218 Vbi addit (& meo quidem iudicio minime dæceptus, vt putat Nauarrus quæst. 2. monit. 7. n. 1. & Lessius loc. cit.) se Theologorum mortuorum nomen inuenisse, qui diceret categorice, prælatos Ecclesiæ non obligatos restituere prodige expensa. Etenim Adrianus, qui contrarium sensit, fuit æqualis, aut iunior Maiore.

Gerfon antiquior quidem est, sed non Categorice aut constanter id docuit, vt ipse Maior notat ex eius tract. de temperantia Prælatorum sub finem, vbi ait, *Quod si Ecclesiasticus prodige dispergat bona huiusmodi in alios usus, aut quare retineat, ipse vltra scandalum, quod alijs dat, profecto peccat grauiter, & non minus sepe, quam sacrilegus, sed quoad restitutionem tenetur, non audeo definire.* Quo modo etiam loquitur de Ecclesiasticis non exhibentibus seruitium, propter quod datur beneficium: mox tamen subiungens: *Tene certum, & dimitte incertum.* Vbi proinde Maior vult Gerfonem suam priorem sententiam retractasse: quod tamen multo verius dici potest de alio loco paulo superiore ibidem part. 2. *Quid sunt, inquit, viri Ecclesiastici, nisi quidam elemosynarij Ecclesiasticorum bonorum, & ipsorum quidem non domini, sed dispensatores, in quibus hoc solum pro se & suis habent, quo contentari eos mandat Apostolus, alimenta scilicet, & quibus tegantur.* Ita Gerfon.

Antoninum pro nostra sententia stare, fatetur etiam Valentia: nec immerito Syluestrum reprehendit Nauarrus quæst. 2. monit. 7. num. 1. quod cum ipse pro contraria sententia citaret Paludanus loc. cit. aperte est in hac sententia; etsi contrarium quoque iudicet probabile. Audi Antoninum 3. parte loc. cit. ita cum Paludano concludentem: *Cui (sententiæ asserenti restitutionem inutilium expensarum, faciendam) concordat ipse Petrus dicens,*

quod Prælati sunt domini sub certa lege, scilicet si bene utantur, alias restituere teneantur, sicut in his quæ dantur ob certam causam in legatis relictis sub certo modo; quibus deficientibus, licet dominium translatum fuerit repetuntur.

219 S. Thomam (cuius quidem ætate reditus Episcopatum & Beneficiorum, in Italia, & Gallia non valde opulenti erant, vt notat Nauarrus q. 1. monit. 40. n. 5.) etsi Sotus, Couarruias, Valentia, Molina, Lessius, & alij quidam contrariæ sententiæ auctores pro se allegare soleant; multo tamen rectius eum nostræ sententiæ vendicant Antoninus, Petrus Sotus loc. cit. Caietanus, Syluester infra, & Maior loc. cit. vbi dicit, *nullum formaliorem pro nostra sententia stare.* Et est totus, inquit, *pro conclusione, quam teneo; sed priorem solutionem dedi propter aliquos dyssollos, qui simplices fortassis fallere conarentur per verba S. Thomæ, & non eius mentem &c. Mediocriter intelligens videt, quod omnia dicta eius quadrant & tendunt ad conclusionem quam tenemus.* Item Nauarrus q. 2. monit. 7. num. 2. *Atque etiam D. Thomas, inquit, cuius auctoritate mirantur contrarium affirmantes, si eius sententia & verba satis perpendantur, pro nostra parte est, vt præfatus Petrus Sotus indicat, allegando eum pro sua parte, & Ioannes Maior, vbi supra.* Et q. 1. monit. 40. & 38. n. 8. fere in simili ait; *indignissimum esse, quod sanctissimo illi, & Canonum Ecclesiæ obseruantissimo S. Thomæ aliud tribuatur, & planè contrarium Tridentino.* Vide S. Thomam 2. 2. quæst. 86. a. 6. & q. 87. a. 3. ad 1. & quæst. 100. art. 1. & quæst. 185. a. 7. & quodlib. 6. a. 12. quem tamen postremum locum potissimum alij pro se citant.

220 Caietanus quoque cit. q. 185. a. 7. etsi non nihil etiam obscure loquatur, tamen quoad Episcopos habentes opulentos reditus, aperte nobiscum sentit: de alijs Clericis aliam rationem esse indicat, siue ratione quidem, si verba spectentur, vt etiam alij communiter notant, sed si mentem (supponendo quod, vt in Italia potissimum fieri solet, paruos habeant reditus) forte non item; quem proinde etiam pro nostra sententia merito adducunt Sotus lib. 10. de iust. quæst. 4. a. 3. Nauarrus quæst. 2. monit. 7. n. 1. Sed & Syluester V. *Restitutio* 3. quæst. 5. §. Primum, ita loquitur: *[Clericus administrat quatuor genera bonorum; quædam sua propria, hoc est, patrimonialia & industrialia; & quædam Ecclesiastica ad mensam suam seu usum specialiter deputata ab alijs distincta; & de his duobus nunquam tenetur restituere, &c. Et quædam Ecclesiastica communia mensæ suæ, & alijs Clericis vel pauperibus, & huiusmodi; & de istis tenetur, si det turpibus personis, vel consumat voluptuose eo modo, quo vbi supra dictum est.]* Eodemque sensu S. Thomam intelligit & citat: Sed & idem Syluester V. Clericus 4. n. 4. q. 6. ait: *Quarto (tenetur Clericus restituere) si reditus conuertit in usus inhonestos, 1. 2. q. 4. cap. 2.* Quem proinde merito etiam pro hac sententia citat Nauarrus q. 2. Apolog. de re dit. monit. 7.

221 Cæterum ex his ipsis authoribus quidam, præsertim antiquiores (vt ante etiam de Gersonem vidimus) etiam absolute docent, Ecclesiasticos non esse dominos reddituum. Quidam etiam sententiâ nostræ

contrariam graui censura notant loc. cit. Archidiaconus dicit, esse *Iuris heresim*. Maior dicit esse *falsam & animarum decepticem*. Petrus Sotus, esse *grauissimum errorem*, saltem contra bonos mores, & iustitiam; & quid ni contra scripturam? Medina contrariam opinionem vocat *sacrilegam*, ut *Ecclesia ac toti Clero magni thesauri inuiderentur*, & ut in electione *Episcoporum non gregi, sed Episcopis provideatur*, multique *heretici bona Ecclesiastica violenter inuaserint*.

Quod vero Antonius Marsilius Columnensis, siue Columna, Sarmienti contra Nauarrum propugnator in tract. de rebus Ecclesiasticis. pro contraria sententia, quadraginta quinque auctores allegat, id ipse etiam Azor loc. cit. sine delectu ab eo factu fuisse testatur. Hactenus de autoritate Doctoru.

222 Secundò probatur eadem assertio ex scriptura, quæ non obscure huic sententiæ fauet; dum & ipsum Pontificem, & cæteros Episcopos dispensatores & Oeconomos Dei, super eius bona constitutos dicit. Luc. 11. ad Tit. 1. dum vniuersim cauet, ne Apostoli, eorumque successores velut *reges gentium dominantur*, Luc. 22. dum asserit, dominum ordinasse *ijs, qui Euangelium annuntiant, de Euangelio vivere*, non ditari 1. Corinth. 9. *cibum velut mercedem accipere, non diuitias*. Matth. 12. Luc. 12. Denique 1. Timoth. 6. Apostolus aperte reprehendit, existimantes *quæsum esse pietatem*, & addit: *Habentes autem alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus*: quæ proinde forma omnibus Ecclesiæ ministris præscripta est.

223 Tertiò probatur assertio, tam ex Iure Canonico, quam ciuili. In constitutionibus Apostolicis lib. 2. cap. 24. dicitur: *Nos Episcopos oportet non magnas impensas facere; nec donis Dei tanquam alienis, sed tanquam proprijs Dei uti, ut bonos Oeconomos siue dispensatores decet*.

Canon. 39. Apostolorum ita habet: *Omnium negotiorum (honorum) Ecclesiasticorum curam Episcopus habeat; & ea velut Deo contemplante dispenset; nec ei liceat ex eis aliquid omnino contingere, aut parentibus proprijs, quæ Dei sunt, condonare. Quod si pauperes sunt, tanquam pauperibus subministrat, nec eorum occasione Ecclesia negotia depraudentur*.

224 Urbanus Papa epist. 1. *Res Ecclesiæ, inquit, fidelium oblationes appellantur, quia domino offeruntur non ergo debent in alios vsus, quam in Ecclesiasticos, & prædictorum Christianoru fratrum indigentiam conuerti; quia vota sunt fidelium, & pretia peccatoru, atq, ad prædictu opus explendum tradita. Si quis autem, quod absit, secus egerit, videat, ne damnationem Anania & Saphira percipiat, & reus sacrilegi efficiatur, sicut illi effecti sunt, quia pretia prædictarum rerum fraudati sunt*.

225 Concilium Tridentinum sess. 25. cap. 1. de Reformat. *Omnino interdicitur, ne ex redditibus Ecclesiæ consanguineos familiaresue suos (Episcopi) augere studeat; cum & Apostoloru canones prohibeant, ne res Ecclesiasticas, quæ Dei sunt, consanguineis donent. Et infra: Quæ vero de Episcopis dicta sunt, eadem non solum in quibuscunq, Ecclesiastica beneficia tam secularia, quam regularia obtinentibus, pro gradu suæ conditionis obseruari, sed etiam ad S. Ecclesiæ Romanæ Cardinales pertinere decernit*.

226 Ex Iure ciuili Iustinianus, in authentica, ut determinatus sit numerus Clericorum, decretis Canonu

insistens, iuxta versionem Haliandri ita loquitur: *Quemadmodum autem ad ea pertinentes sumptus certa sine descriptis, ita conuenit, ut sanctissimus pro tempore Patriarcha, & reuerendissimi Clerici circumspiciant, ne reliqui sumptus, qui ex Ecclesiasticis redditibus sunt, aliter quam in pias, & Deo placitas causas insumantur; & ut in illos conferantur, qui & reuera egent, nec aliunde habent, unde uiuant, (hac enim Dominum Deum conciliare solent; non vero per patrocina, & hominum studia in locupletes distribuant, ea quæ ad Ecclesiasticos sumptus suppetunt, ut exinde egentes vitæ necessarijs defraudentur. Nouerint enim Dei amatissimi Oeconomi, tam qui nunc, quam qui olim pro temporibus futuri sunt, quod si quid in huiusmodi, non tantum pænis cælestibus erunt obnoxij, sed etiam de substantia sua sacrosanctæ Ecclesiæ indemnitate præstabit. Ita Iustinianus, cuius constitutionis meminit etiam Ballamon in Nomocan. tit. 10. cap. 1.*

In quibus omnibus notandum, cum de scriptis agatur, non concionatorijs, sed didacticis & doctrinalibus, frustra eis opponi dicta quædam impropria ex SS. Patribus, in quibus consimilia quædam, de quorumlibet diuitum bonis superfluis quandoque dicuntur &c. Præterquam quod SS. Patres quoad hoc inter Clericos & laicos satis aperte distinguunt.

Optimè Bernardus serm. in illud: *Ece nos reliquimus omnia*, ante med. *sed esto, inquit, studiosè quis & fructuose laboret; dignus plane est operarius mercede sua, ut qui altario seruit, de altario uiuat. Viuat inquam, de altario, ut iuxta eundem Apostolum alimenta, & quibus tegatur habens, his contentus sit. Tertium ei hoc periculum est. De altario, inquit, uiuat; non superbiat, non luxurietur, denique non dicatur, nec contra sancti cuiusdam planè dignam omni acceptione sententiam, ex Clericatu ditior fiat. Non sibi de bonis Ecclesiæ ampla palatia fabricet, mutans quadrata rotundis; nec loculos inde congreget, nec in vanitate aut superfluitate dispergat; non extollat de facultatibus Ecclesiæ consanguineos suos, aut nepotes (ne filias dixerim) sumpit prædat. Res pauperum non pauperibus dare, par sacrilegij crimen esse cognoscitur. Sane patrimonij pauperum, facultates Ecclesiarum: & sacrilega eius crudelitate subripitur, quicquid sibi ministri & dispensatores, non utique domini vel possessores, ultra victum accipiunt & vestitum &c. Hæc & plura S. Bernardus, quibus dicitur, culentius nihil potuisset, Plura apud Nauarru loc. cit.*

228 Quartò pbatur assertio ratione. Quia qui accipit aliquid, cum onere dandi illud, vel aliquâ eius partè alteri, si in alios vsus impendat, tenetur ad restitutionem, ut per l. 1. 2. & 3. C. de donationibus probat Nauarrus q. 12. monit. 7. n. 4. Et colligitur ex Clement. *Quia contingit, de religiosis domibus: arqui bona eiusmodi superflua collata sunt in Ecclesiasticos, cum onere, & ad certam duntaxat causam; ut ea nempe in pauperes, aliove pios vsus distribuantur; ut colligitur tum ex dictis Canonibus, tum ex ipsa voluntate Fundatorum, etiam sub anathematis eomminatione firmatis; quia volunt, ut ex Ecclesiæ bonis & milites Christi alantur, & Ecclesiæ exornentur, pauperes recreentur, & captiui pro temporum opportunitate redimantur, ut videre est in Capitularibus Francorum lib. 6. cap. 285. & 286. Similia habentur in Concilio Aquilgranensi cap. 116. Ergo &c.*

229 Deinde bona, quæ propriè soli Dei sunt, si in usus alienos conuertantur, sunt obnoxia restitutioni: hæc bona propriè sunt soli Dei, vt ex citatis canonibus & quidem ex ipso etiam Concilio Tridentino loc. cit. colligitur. Ergo &c.

Denique hæc sententia non solum est tutior, & magis pia, vt pote defendens causam Christi & pauperum; sed etiam licet prima fronte durior videatur, reuera tamen magis fauet non solum Ecclesiæ, sed etiam Ecclesiasticis ipsi, vt rectè notat Medina & Nauarrus locis citatis: sic enim magis illiciuntur fideles ad sua bona in Ecclesiam conferenda; atque ad Ecclesias & Ecclesiastica beneficia erigenda, dotanda: sic propensius decimæ, & alia debita iura Clericis præstantur; sic minus eadem iura & bona, olim in Ecclesiam collata, violantur & arroduntur: sic denique bona ipsorum Beneficiorum firmius defenduntur, & ab inutilibus, ipsisque Clericis non parum onerosis sumptibus certius vindicantur.

230 Et certè in illa controuersia Anni 607. Paulus Venerus, hoc ipso argumento, inter cætera, communem Ecclesiæ, ac Ecclesiasticorum causam non parum odiosam reddere conatus est, quod diceret, *nunc tandem extitisse quosdam, exortamque opinionem esse, ab omnibus bonis Theologis, Canonumque consultis improbatam; Clericos esse Dominos fructuum, quamuis Canonibus & Patribus constanter clamantibus, bona Ecclesiastica esse pauperum, vt retuli lib. I. Eccl. libertatis cap. 18.*

231 Neque hæc sententia adeo est à praxi aliena, vt indicant nonnulli contrariæ sententiæ auctores. Certè nos ipsi Deo gratias agimus, quod ex omni Clericorum ordine hodie, etiam non raro tales videamus, qui secundum hanc sententiam, Deo se rationem reddituros, plane sibi persuasum habere videantur; exemplo eorum, qui ante annos non multos ex hac ipsa ferè vicinia nostra, non absque singulari probæ & fidelis economiæ laude, ex hac vita decesserunt, vt i Ioannis Conradi Episcopi Eistadiensis & Ingolstadiensis Academiæ Cancellarij, &c. Iacobi Christophori Episcopi Basileensis &c. Georgij Lauterij Præpositi Monacensis, & Alberti Hungeri huius Academiæ Procancellarij &c. (vt de viuis taceam,) quorum nonnullis, post mortem, ipse etiam coram Academico confessu Ingolstadij, oratione encomiastica eò libentius parentauit.

232 Quod autem bona Ecclesiæ, semel vt cunq; prodigè expensâ non restituantur, nec ab ijs, qui expenderunt, nec ab alijs, qui acceperunt; quid mirum? quando & per apertam rapinam possessa vix inquam redeunt: præterquam quod sæpe facultas restituendi abest; nec satis bonorum superfluum ab alijs distinctio liquida est; & obligatio quoque ipsa restituendi oppositu contrariæ sententiæ in praxi magna ex parte eneruatur, vt in simili sæpius dixi.

233 **ASSERTIO V.** Quicquid sit de obligatione restitutionis, illud tamen omnino certum est, Clericos mortaliter peccare (ex suo genere) si superflua ad vitam & statum in usus vanos, seculares, & inutiles, non in pauperes, aliâque piâs causas erogent: ac proinde siue in foro externo testari pos-

sint, siue non possint; certè tamen in conscientia, ex eiusmodi bonis, non nisi ad piâs causas testari posse; ac proinde debere non solum impia, sed etiam (saltem communi iure) profana, & ad alias, quàm piâs causas instituta legata, ante mortem, in conscientia, sub peccato mortali reuocare; adeo vt, nisi forte ignorantia & bona fides excuset, non possit alioqui beneficiarius verè pœnitens & contritus mori, imò nec omnino per Confessarium absolui; quia seruat affectum vigentem ad peccatum mortale, prodigæ scilicet effusionis bonorum Ecclesiasticorum, quam dum non reuocat, probat.

234 Ita non solum docet Nauarrus quæst. 1. Monit. 31. & 38. (in hac re negans, aliquem antiquorum Canonistarum contrarium sensisse;) item in propugnaculo Apologiæ num. 2. ac insuper à fortiori omnes, tam Theologi, quam Canonistæ, pro prima parte præcedentis assertionis à nobis relati; sed etiam contrariæ sententiæ auctores, quicquid Nauarrus quæst. 1. Manual. 38. num. 1 & 3. in contrarium referat suum aduersarium Sarmientum & Sotum, quasi senserint, Clericum superflua sibi, non maiori obligatione teneri in pauperes, aliâque piâs vias expendere, quam Laicum sua bona itidem superflua: quod tamen Sarmientum ipse postea negauit sentire, vt videre est apud Nauarrum in propugnaculo. Apolog. n. 3. de Soto verò infra diceret.

235 Etenim quia res hæc magni momenti est, operæ precium est, singulos auctores ad præcedentem assertionem in contrarium relatos breuiter percurrere. S. Thomas quæst. 85. art. 7. ait: *sicubi bona pauperum & ministrorum sunt indistincta, (vti quidem esse, cum sunt amplissimi redditus, rectè præsumunt Caietanus, Ledesma, Petrus Sotus part. 4. Valentia, Lessius, infra) eorum distributio fidei ipsius committitur; & si quidem in modico deficiat, vel superabundet, potest hoc fieri absq; bonæ fidei detrimento; quia non potest homo in talibus particulariter accipere illud, quod fieri oportet: si vero sit multus excessus, non potest latere. Vnde videtur bona fidei repugnare; & ideo non est absq; peccato mortali, &c. qui in hunc sensum etiam bene adducit illud Matth. 24. v. 48. Si autem dixerit malus seruus ille in corde suo: Moram facit Dominus meus venire: & ceperit percutere seruos suos, manducet autem & bibat cum ebrijs, veniet Dominus serui illius, in die qua non sperat, & hora qua ignorat, & diuidet eum, partemq; eius ponet cum hypocritis; illic erit fletus & stridor dentium. Similia habet idem S. Thomas quodlib. 6. a. 12.*

236 Adrianus loc. cit. conclus. 3. ait; *non licere sacerdoti, aut alij præbendato de bonis Ecclesiæ ultra victum sobrium & decentem sibi usurpare, vel ex eisdem agnatos diuites facere. Et paulò infra §. Ex quibus infero, ait, Ecclesiasticus de bonis Ecclesiæ prodigè & inutiliter exponens, sententia Sanctorum, rapinam committit & sacrilegium; sed restituere non tenetur.*

Idem habet Gerson non solum in loco pro nobis citato, sed etiam in contrario de auaritiâ; *Si certa, inquit, bona beneficiatus habet instituta pro pauperibus, & illa consumit ad alios usus, ipse ad restitutionem obligatur; secus si solum sit commissum fidei suæ; ubi etsi peccet grauiter & sacrilegè abutendo bonis illis luxuriose; tamen restituere non tenetur.*

Sylvester V. Clericus q. 20. apertè approbat dictū Canonistarum; esse peccatum mortale, dare bona Ecclesiastica consanguineis, ultra statum suum, & non ut pauperibus, si magnus sit excessus.

Sotus lib. 10. q. 4. a. 2. etfi de cætero non nihil laxior, approbat tamen supradictam doctrinam S. Thomæ. Et a. 4. conclus. 2. ait; *Episcopos omnium arctissime (adeoque arctius, quam Laicos) teneri præcepto elemosynæ, ad superflua in pauperes, alijsq; usus pios eroganda. Et subdit; eos debere frugaliter vivere, multoq; cum minori pompa, quam divites huius mundi; neq; conviviatorum splendorem & lautitiam illis esse licitam, neq; alium domesticum apparatus. Nam, ut Hieronymus ait, de illis vivere fas est, non luxuriari. Ad-dit; eosdem non alios habere debere filios, quam paupe-res; neq; consanguineis aliter providere, quam pauperibus; ut Episcopus, qui pingui Ecclesie præfectus est, consanguineos ante indigos quadam victus mediocritate sustentet, non pro sua tantum vita, sed pro suis successoribus in perpetuum. Et eodem art. 4. requirit, ut qui Episcopus (in Italia v. g.) duo triaue millia ducatorum, & eo amplius habet, vel quintam, vel sextam partem distribuatur in pauperes ex præcepto misericordiæ.*

238 Driedo, & Couarrunias locis citatis approbant Adriani, & aliorum sententiam, peccare mortaliter; etfi restituere non teneantur.

Valentia loc. cit. itidem tanquam certum tradit, Ecclesiasticos strictissimo præcepto misericordiæ esse obligatos, præ alijs, ad elemosynas faciendas pauperibus de superfluis; atque adeo gravissimè peccare, si donatione, vel testamento, vel aliter, in alios usus non pertinentes ad decentiam status id superfluum conferant, siue eius sint domini, siue non.

239 Molina cit. disp. 144. expressè cum alijs asserit, lethaliter nihilominus peccare contra charitatem, si quod ultra suam congruam sustentationem in profanos usus infumunt, notabile quidpiam fuerit. Ibidem etiam ait: [Quando redditus Episcopatus notabiliter superant competètem Episcopis pro Episcopatus ratione, sustentationem, ut frequentissimè in Hispanijs (adde, & in Germania) superant, neque in Episcopatu aut alibi comperiuntur hospitalia, collegia, aut alia pia opera perpetua, de bonis immobilibus ab Episcopali mensa præcisè erecta, multum verisimile est, quartam illam cum Episcopi redditibus esse permixtam: tenerique proinde Episcopum de iustitia infumere in pauperum elemosynis, alijsq; operibus pijs partem suorum reddituum prudentis arbitrio maiorem.] In quam sententiam etiam superius citat Caietanum, Driedonem, Ledesmium, ac Petrum Sotum. Quo spectat etiam animadversio Valentia tom. 3. disp. 10. quæst. 3. pun. 7. cum ait: [Ex hac varietate (portiones reddituum diuidendi) factum est, ut iam vix in aliqua Ecclesia reperitur illa quarta pars pauperibus deputata; sed videntur omnia bona in tres alias partes duntaxat distributa: pars autem pauperum non est ab alijs sequestrata, &c.] & infra in specie negat, hospitalibus seu præstimonialibus beneficijs erigendis fuisse destinata. Idem Molin. etiam disput. 147. non patitur, testamenta Clericorum exten-

di, nisi ad pios usus, ut magis patebit assertione sequenti.

Azor cit. quæst. 4. non solum idem docet, sed etiam Soti opinionem, quod non satis distinctè videatur inter Clericum & Laicum, vocat liberiorè & laxiorè; additque, beneficiarios non solum communi lege charitatis, sed etiam ex peculiari præcepto Ecclesie, teneri ad superflua in pauperes, aut Ecclesias eroganda; adeoque in multis casibus peccare mortaliter superflua retinendo, &c. cum Laici ita non peccarent; ut si, inquit, beneficiarius, quod ex fructibus sibi redundat, infumat in venationibus, canibus, vel equis nutriendis; in ludis, parafitis, securis, & alijs vitiosis hominibus sustentandis; in pompa, fastu, luxu, epulis & convivijs, voluptatibus & delicijs; alijsque huiusmodi rebus inanibus: item si suorum, alioquin non indigentium, fortunam amplificet; si primigenia constituat; si amici & natis nihil indigentibus donet, ut eorum rem familiarem auget, & ad aliorum vitæ conditionem prouehat; ac in honorum & dignitatum gradibus collocet.

Idem etiam Azor infra S. Thomam, quæst. 185. asserentem, Beneficiarium esse dominum portionis sibi ob laborem operum & ministerium debitæ, aut deputatæ, interpretatur, de portione, quæ est ad vitæ usus necessaria, utpote quæ sola Clericis iure naturali & diuino debetur; & de hac, inquit S. Thomas, potest statuere beneficiarius idem quod de patrimonio: alios vero fructus, qui excedunt portionem Clericis ad usus vitæ debitam, ex peculiari Ecclesie præcepto, in pauperes, alijsque pios usus erogare tenetur. Ita Azor. Quæ tamen, ut verum fatear, non satis video, quomodo cohæreant cum ijs, quæ idem author in eadem, & præcedenti quæstione, de dominio Clericorum, contra Nauarrum disseruerat.

Idem denique addit, nil interesse, siue bona Ecclesie sint diuisa, siue non; quin etiam Canones & iura loqui de omnibus bonis, quæ Clerici ex Ecclesijs & Beneficijs acquirunt, siue ante, siue post beneficiorum diuisionem factam. Et ita eos Canones, inquit, intellexisse videntur, etiam prædicta beneficiorum facta diuisione S. Bernardus, Gratianus, Proffer, Synodus Tridentina, Glossa, & omnes Iuris Canonici Doctores, & supra citati Theologi; quibus puto magis in hac parte fidem habendam, quam Soto, & quibusdam alijs Theologis iunioribus. Ita Azor.

Imo Gregorius de Valentia loc. cit. asserit, vix in vlla Ecclesia reperiri vllam quartam partem, antiquo iure pauperibus deputatam, sed videri omnia bona in tres alias partes, fabricæ nimirum, ministrorum, & Episcopi distributam; partem autem pauperum non esse ab alijs sequestratam, ut etiam Lessius num. 45. asserit, qui demum num. 43. & 47. apertè docet, mortaliter peccare Beneficiarios, si expendant illam portionem redundantem in usus profanos, vel ad ditandos amicos; nec posse testari licitè nisi ad pias causas, ut infra magis patebit.

Nec his repugnât Henriquez & Arboreus; adeo, ut nec vnum authorem sciam, qui loquendo saltem de cõmuni iure, huic assertioni aduerfetur. Nec omnino puto (quo d' Nauarrus velut indignissimè refert)

à quoquam contrarium S. Thomæ tribui; licet reuera is, in citatis locis, non magis contra præcedentem, quam hanc assertionem adduci possit, vt consideranti apparebit.

243 Probatur autem assertio, tum ex dictis pro præcedenti assertionem, quæ in primis hanc etiã comprobant à fortiori; tum ex alijs etiam scripturis ac sacris canonibus, in quibus speciatim Episcopis benignitas & hospitalitas in egentes magnopere commendatur, 1. ad Tim. 3. & 5. & ad Tit. 1. Optimum est decretum Concilij Tridentini loc. cit. quod vel solum ad hoc propositum sufficere potest.

244 **ASSERTIO VI.** Non solum reipsa ac de facto nusquam, aut communi iure, aut priuilegio, siue consuetudine introductum est, vt Beneficiarij, siue Episcopi, siue Episcopis inferiores, seu suis, inter viuos donationibus, seu testamentis erigendis, ab obligatione in præcedente assertionem explicata, in conscientia liberi sint; sed nec fieri omnino potest, vt ab ea liberentur, nisi forte, in casu particulari, ex causa rationabili, per specialem summi Pontificis dispensationem. Hæc assertio quoad singulas partes ita declaratur.

Primo enim reipsa ac de facto nulla consuetudine, aut priuilegio obstat, donatione inter viuos, Beneficiarios quoscunque sine peccato mortali (ex suo genere) de fructibus superfluis beneficiorum disponere non posse, nisi ad pios vsus, est communis omnium sententia, quos præcedenti assertionem retulimus, vt pote qui hac de re absolute, sine exceptione, ipsi que rebus, prout de facto se habent, spectatis, loquuntur, vt ibidem vidimus. Ratio patebit ex dicendis.

245 Secundo quod ad testamenta attinet, etsi quidem Clericis Beneficiarijs quibuslibet, communi iure, testari liceat de bonis secularibus, ex cap. *Quia nos*, de testamentis; vel iuxta Nauarrum, q. 1. monit. 22. & q. 3. monit. 1. Molinam tom. 1. disp. 147. & Lessium cit. cap. 19. dub. 4. n. 41. de ijs etiam, quæ sustentationi subtraxerunt, aut suo labore ac ministerijs sunt promeriti, iuxta assertionem 3. & ex consuetudine (sicubi est) ipso communi iure approbata, etiam de fructibus beneficiorum, ad pias causas, & ad remunerationem seruitorum sibi impensorum, ex cap. *Relatum* 2. de Testament. iuxta Couarruuiam in cap. *Cum in officijs*, de testament. num. 9. Valentiam loc. cit. & Molinam cit. disp. 147.

246 Nihilominus tamen inter omnes constat, de facto quidem Episcopos (nulla consuetudine, vel priuilegio obstante) de superfluis prouentibus testari nullo modo posse, nisi ad pios vsus; imo nec omnino testari posse de suis prouentibus, nisi ex speciali facultate Summi Pontificis, vt docent Couarruuias, Molina, Azor infra; etfi Lessius lib. 2. cap. 19. dub. 4. numero 42. dicat, Episcopos in multis locis testari, non ignorante Pontifice; quod tamen ipse concedit solum fieri posse ad pias causas, vt dicemus.

247 Tertio quod ad aliorum Clericorum testamenta spectat præter ea, quæ diximus, constat, itidem inter omnes, secluso speciali priuilegio, & consuetudine legitime præscripta (de qua

quidem hic in Germania nihil constat) Clericos nullo modo, etiam testamento, disponere posse de superfluis prouentibus, nisi ad pias causas; multo vero minus propinquos ab intestato, quoad eiusmodi bona, ijs licite & absque peccato mortali succedere, vt patet ex cit. cap. *Quia nos*, & cap. *Relatum* 2. de testament.

Et confirmatur; quia Episcopi propterea libere testari ad profanos vsus non possunt, quia præsumuntur habere redditus amplos ac suæ sustentationi superfluos: sed multi Parochi vel etiam Canonici in Germania non minus amplos redditus habent, quam nonnulli Episcopi Italiæ, puta in singulos annos duo vel tria aureorum, millia; & quibus proinde etiam multo plus residui manet, si habita personarum conditione, portio conuenienti sustentationi respondens subtrahatur. Quæ igitur obscuro ratio patitur, vt Episcopis ea facultas adempta censetur, Parochis autem cæterisque Clericis Episcopo inferioribus vniuersim ea facultas concessa existimetur?

248 Sed & quod in assertionem dictam, nusquam, consuetudine obtentum, vt Beneficiarij in conscientia licite, & absque mortali peccato, de superfluis eiusmodi testari possint ad vsus profanos, seu non pios; multo minus vt propinqui in his ab intestato licite succedant, vt præter Nauarrum quæstione 1. monit. 48. & 50. quæstione 3. monit. 3. 4. 5. & alios pro sequenti parte assertionis citandos, expresse etiam tradunt Molina cit. disputatione 147. conclus. 11. & Lessius cit. dub. 4. numero 44. quantumuis Couarruuias, Azor, & Valentia putent in Hispania & Gallia, Clericos Episcopis inferiores, vi præscriptæ consuetudinis, licite etiam in conscientia testari posse ad vsus profanos, ac non pios (v. g. ad ditandos amicos &c.) modo non vanos & inutiles: quin & propinquos eis ab intestato licite succedere; quod certe non probatur, vt mox patebit.

249 Quarto enim, nec posse quidem consuetudine, aut priuilegio, saltem communi, vlllo modo induci, vt licitum sit beneficiarijs vllis, superflua ad profanos vsus testamento, seu quauis dispositione applicare, tradit in primis Petrus Sotus citat. parti. 2. lib. 3. vbi ait: *Constat ex decursu totius Ecclesiæ ab Apostolis, & ipso iure diuino, bona omnium Ecclesiarum, cum CHRISTI sint, merito etiam pauperum esse; nec vlla ratione, aut potestate humana fieri posse, vt licite in alios vsus, quam Ecclesiasticos & pauperum expendi possint.* Et infra: *Contrarium credimus errorem esse grauissimum &c.* Idem non solum tradit Nauarrus quæstione 1. monit. 84. & 50. & quæstione 3. monit. 3. 4. 5. item Maior, Aluarus Pelagius, Syluester, Angelus, Archidiaconus, Franciscus apud Couarruuiam, & Azor infra, alijque authores communiter pro prima parte quartæ assertionis citati, sed etiam Molina cit. disputatione 147. conclus. 13.

Ratio huius doctrinæ est. Quia supposita & semel acceptata pia voluntate Testatorum, non solum humano, sed etiam diuino & naturali iuri

repugnat, vt Ecclesiastici eiusmodi prouentus ad alios quam pios vsus applicentur; sicut eidem iuri repugnat, vt etiam alia iusta legata, vel testamenta, præsertim pia, interuertantur: contra ius autem, seu legem naturalem & diuinam, nulla est præscriptio, nec alia legis humanæ dispositio, vt suo loco dictum tom. 2. disp. 5. q. 2. du. 3. & 4. Accedit, quod alioquin pariter etiam fieri posset, vt beneficia omnia ab Ecclesia alienata, in seculares vsus conuerterentur; & sic omnes piæ fundationes prorsus euerterentur: quod nemo dixerit.

Vnde optime etiam Nauarrus q. 3. monit. 6. Molina cit. disp. 147. conclus. 14. & Lessius n. 15. notant, facultatem testandi, etiam à summo Pontifice concessam Clericis, solum intelligendam, ad pios vsus; nisi forte in aliquo casu contrarium disertè exprimat, de quo infra.

251 Quinta vero & vltima pars non solum asseritur à Couarruua & Azorio, sed etiam Molina locis citatis; quia summus Pontifex est œconomus & dispensator bonorum Ecclesiæ, iuxta beneplacitum Dei: potest ergo ex causa rationabili, secundum prudentis viri arbitrium, bonum Ecclesiæ concernente, in casu particulari, aliquam eorum partem à primario suo vsu, ad alium per se licitum & honestum transferre. Alias vero talis concessio nec licita erit, nec vllius valoris, vt expresse etiam tradit Molina. Quia *Summus Pontifex, inquit, non est dominus horum bonorum, sed dispensator; neq. illi concessa est facultas ad ea dissipanda, sed solum ad vtiliter & rationabiliter ea moderanda atq. expendenda.*

Quod si neque Pontificis quidem indulto, vniuersim ac indeterminate obtineri potest facultas dispensandi de eiusmodi bonis superfluis ad vsus profanos, multo minus id consuetudine, aut alia induci poterit ratione, vt antea dictum ex communi.

252 Sed contra tertiam, & quartam partem obijcitur à Couarruua, Azorio, & Valentia locis citatis consuetudo in Hispania & Gallia palam recepta, qua Clerici Episcopis inferiores libere testantur de suis prouentibus, etiam in vsus profanos; quaque etiam eorum propinqui ipsis ab intestato succedunt.

Fatemur nos quidem, quod etiam Nauarrus cit. q. 3. Molina & Lessius locis citatis tradunt, in Hispania, Lusitania, Gallia, & forte etiam alijs quibusdam locis, apud Clericos Episcopis inferiores vigere consuetudinē libere testandi (quam etiam licitam esse posse, tradunt apud Paludanum Ostiensis, & alij apud citatos) eamque approbatam non solum forensi vsu, & ipsius Regni legibus (quæ in hac refere nullam autoritatem habent) sed etiam tacito, vt apparet, Summi Pontificis consensu.

353 Verum hinc minime colligitur, ipsos beneficiarios de superfluis prouentibus in foro quoque conscientiæ, vi talis consuetudinis, ad vsus etiam profanos testari, aut ipsos consanguineos ab intestato eis succedere vniuersim posse; tum quia id diuino iuri repugnat, vt dictum; tum quia alias valide inde colligi posset, etiam testamenta ad quoslibet vsus inutiles & vanos, non esse morta-

liter illicita; cum vniuersim forum externum talibus testamentis assistat: tum quia omnes fatentur, donatione inter viuos, de superfluis disponere non posse, nisi ad pios vsus, vt dictum; cum tamen dispositio per testamentū, in Clericis, multo magis sit odiosa, secundum canones, ex dictis. Tum quia optime potuit, in foro externo, libera illa potestas testandi cum onere illo conscientie relinquere; non solum quia idem aliquo modo in Laicorum testamentis accidit; sed etiam quia in Clericis Episcopo inferioribus ijs locis recte præsumi potuit, id; quod à toto genere, ac vt plurimum accidere solet, saltem in Gallia & Hispania, vbi fere tenuiores sunt redditus, nec tam frequēs beneficiorum pluralitas, eos vix habere bona, præterquam patrimonialia, vel quasi patrimonialia, seu quæ suo labore, aut non debita parimonia acquisierunt, de quibus eos liberam testandi habere facultatem, etiam in conscientia, superius diximus; alioquin nulla esset causa, cur hæc facultas Clericis potius, quam Episcopis concederetur, vt dictum n. 248.

254 Quæres I. Quonam modo sint intelligenda, necessaria ad vitam & statum? Respondetur, ea habere magnam latitudinem, vt etiam supra de elemosyna dictum, disp. 2. q. 5. du. 2. & vero in ijs etiam comprehendi moderatas, & pro ratione status conuenientes donationes, obsequiorum, & beneficiorum remunerationes, aliaque liberalitatis, gratitudinis, & beneuolentiæ moderata officia. Nec vero ea præcisè desumenda sunt, ex ipsius Clerici beneficio & titulo, sed etiam ex dignitate, si quam forte aliunde habet Beneficiarius, sui tamen muneris interim non negligens, vt notat Nauarrus q. 1. monit. 21. 36. & 37.

Qui etiam monit. 27. n. 4. concedit, ipsamet Beneficiarij alicuius promotionem ad sublimem in Ecclesia dignitatem, facere quandoque posse, vt consanguinei, qui alioquin necessarijs non egerent, iam ratione sui cognati, ne alioquin eo penitus indigni, aut alieni, & præ illo contempti quodammodo videantur, necessarijs ad statum indigeant. Quibus proinde iam titulo paupertatis, merito aliquo modo subueniri à Beneficiario possit: quod tamen non omnibus æque probatur.

255 Quæres II. An in bonis quasi patrimonialibus Clerici, computentur etiam distributiones quotidianæ? Affirmat cum Couarruua in citat. cap. *Cum in officijs*, de testamentis n. 4. Valentia loc. cit. Negat Nauarrus cap. 17. Manual. n. 94. & q. 1. de retribus Ecclesiæ monit. 30. quod per se loquendo verius videretur, cum distributiones sint aliquota pars totius corporis, & quidem in varijs Ecclesijs admodum diuersæ. Quæ proinde aliquando possunt esse maiores, quam vt adæquate sint stipendia præsentis officij, aliquando etiam forte minores.